

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Ruilmann, Wassenaar; J. Strilwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Onze omgang met elkander. — Uit de Schrift: Gegeven, dat Hij openbaar zou worden. (Hand. 10:40). — Kerkelijk Leven: „Loopen”. Vragen-ur en Vragen-ur. — Lit. en Kunst: Bedoeling en Bewerking. — Vragen van geestelijk en zedelijk leven: Voorwaardelijk bidden. — Boek v. d. Week: De Ned. Geref. Kerk van Zuid-Afrika en de zaak van Prof. Du Plessis. II. — Zielkunde: Het „Ik”. III. — Muz. Kroniek: De Matthäus-Passion-uitvoering door de Ned. Bach-Vereen. te Naarden. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Onze omgang met elkander.

Men vindt misschien het onderwerp dat hierboven staat toch eigenlijk niet geschikt als thema voor een reeks hoofdartikelen in ons blad. Ik zou den lezers die er zoo over denken willen aanraden, toch eens een bescheiden poging te wagen een paar gedachten te wijden aan dit onderwerp. Juist het feit dat wij zoo weinig over den omgang met elkander denken, is misschien oorzaak dat er aan het christelijk karakter van den onderlingen omgang zoo heel veel ontbreekt.

Onze omgang met elkander — het is een onderwerp dat elken dag zijn beteekenis heeft en dat schier elk uur van ons leven wanneer wij verkeer in de gemeenschap met menschen, onze zedelijke houding mede bepaalt.

De vraag moet gedaan worden of deze omgang, waar zij toch feitelijk betrekking heeft op uiterlijkheden, van zoo groote waarde is, dat we zeggen dat onze zedelijke houding door onzen omgang mede wordt bepaald. Deze vraag moet in de eerste plaats worden beantwoord.

Daarna moet dan een analyse van de realiteit van den „omgang” worden gegeven; vervolgens achten wij het onze taak iets te zeggen over hetgeen wij als eisch van christelijke levenshouding ten opzichte van den „omgang” zien. Zoo kunnen wij er tenslotte toe komen om ook te wijzen op punten in den omgang met elkander, die dringend verbetering behoeven.

Is onze omgang iets waaraan wij werkelijk waarde moeten toekennen? Gaat het bij dien omgang niet om uiterlijkheden? Is het nu eigenlijk niet zoo, dat het er toch heel weinig op aankomt of wij een beetje meer of een beetje minder de zoogenaamde goede vormen in acht nemen? Doet het er zooveel toe of wij spraakzaam zijn of zwijgzaam? Moeten wij altijd precies zeggen wat wij over de dingen denken? Is het niet een zot die zijn geheelen geest uitlaat? Is het niet waar dat in deze wereld ieder op zichzelf bedacht moet zijn? Is het ook niet juist, dat het zoo moeilijk is om iemand de dingen in zijn gezicht te zeggen? En is het niet evenzeer waar, dat een mensch nu eenmaal niet alles kan zeggen? Doet men maar niet het beste den omgang onder christenen maar „op zijn beloop” te laten? Steekt men zich niet in een wespennest door over deze dingen te gaan praten?

Wij willen met eenige andere vragen antwoorden. Is het niet waar dat wij alles wat wij doen, doen zullen ter eere Gods? Is het niet waar dat wij in al onze levensopenbaringen christenen zullen zijn? Is het niet waar dat de genade heel het leven heiligen moet? Is het niet waar dat ook slechte kleine dingen groote beteekenis kunnen hebben? Is het niet waar dat een doode vlieg de zalf des apothekers stinkende maakt? En is inderdaad de vorm der dingen van zoo weinig beteekenis? Zijn wij allen zoover dat de vorm niet meer uitdrukking is van iets wezenlijks?

Het stellen van deze vragen beteekent tegelijkertijd het beantwoorden ervan. Er is in onzen omgang zooveel dat de allergrootste beteekenis heeft.

Bovendien moeten wij wel onderscheiden en er den nadruk op leggen, dat onze omgang niet gedekt wordt door datgene wat wij gewoonlijk noemen

„omgangsvormen”. De omgangsvormen zijn wel een wezenlijk deel van den omgang; zij vertegenwoordigen de uitdrukking naar buiten van hetgeen innerlijk aanwezig is of althans aanwezig heet te zijn. Maar daarom gaat toch waarlijk onze omgang niet in omgangsvormen op.

Iemand kan in den keurigsten vorm met een medemensch omgaan en hem toch op allerhoffelijkste wijze bedriegen. Men kan de etiquette zonder eenige vergissing, zonder eenige inbreuk op hetgeen als regel geldt nakomen en toch intusschen een verrader zijn, die welbewust het gemunt heeft op den ondergang van den mensch dien hij uiterlijk allerhartelijkst bejegt.

Dit beteekent niet, dat de omgangsvormen op zichzelf geen beteekenis hebben, maar het maakt wel duidelijk dat de omgang in omgangsvormen allerminst opgaat. Wij zijn als sociale wezens tegenover elkaar voortdurend bezig in elkaars leven in te treden en telkens weer zijn wij geroepen met anderen mee te arbeiden of tegen onze medemenschen op te treden.

Daaruit volgt dat wij in onzen omgang met elkander voortdurend ook in elkaars leven komen, op elkaars denken invloed oefenen, elkaars gevoelens richting geven, elkaars willen prikkelen. De wijze nu waarop wij dit doen, kan op verschillende manieren worden gezien.

Het zou mogelijk zijn te zeggen dat de omgang zuiver zakelijk moet worden bepaald.

Men zou ook kunnen zeggen dat het hoofdmoment in den omgang gezocht moet worden in het spreken van hart tot hart, in het uitspreken van gevoelens van vriendschap en genegenheid, in het elkander verder dragen door wederzijdsche liefde.

Men zou ook kunnen wijzen op de groote variatie die daar is onder de menschen waardoor wij als vanzelf er toe gebracht worden ons optreden in den omgang te wijzigen naar mate wij met telkens andere menschen in aanraking komen. Men zou ook naar voren kunnen brengen de beteekenis die het heeft om den weg van den minsten weerstand te zoeken. Waarom toch zouden wij moeilijkheden op onzen eigen weg brengen, wanneer het geen zin heeft; waarom zouden wij pogen anderen te schokken, wanneer het niet noodig is?

Zeker, al die dingen hebben in den omgang hun waarde. Al zijn ze elementen die mee onze gedragingen bepalen, die onze gedragingen ook mee bepalen mogen. Waarmee echter niet gezegd is dat met de genoemde punten de elementen die den omgang bepalen geheel, en alle zijn geteekend.

Maar wij zijn aan een analyse van onzen omgang nog niet toe.

Wel helpt het gezegde ons op weg om de vraag te beantwoorden of onze zedelijke houding, ons gedrag in zedelijken zin, door onzen omgang mede wordt bepaald.

Zooals steeds het vraagstuk van het zedelijk karakter van een daad of handeling bepaald wordt door de doelstelling en door de wijze waarop de middelen worden gebruikt om het doel te bereiken, zoo moet ook de vraag naar de zedelijke waarden in onzen omgang naar eenzelfde methode worden beantwoord.

De eerste vraag toch die wij moeten stellen is deze: hebben de menschen in hun omgang met elkander, hebben wij allen tezamen, een ieder voor zich in en met onzen omgang met elkaar een doel? Is er wel omgang mogelijk zonder doelstelling?

Wij meenen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Zeker, de doelstellingen kunnen velerlei zijn. Wanneer ik een genoeglijken avond bij een vriend doorbreng, hem dus opzettelijk opzoek om eenige uren bij hem te verwijlen, is mijn doelstelling een andere dan wanneer ik een praatje aanknoop met een tramconductor op het achterbalcon van een bijwagen. En in deze beide gevallen is deze doelstelling weer anders

dan wanneer iemand met zijn vrouw een min of meer officieele visite brengt bij iemand met wien hij in zakenrelatie staat. Maar toch is er in alle gevallen waarin ik met iemand omga een doelstelling, tot zelfs in het praatje met den tramconductor toe; het kan mijn bedoeling zijn afleiding te zoeken door dat praatje, het kan mijn bedoeling zijn een zekere ergernis, die ik heb, door dat praatje af te reageren. Maar daar is in ieder geval telkens weer wanneer ik omgang zoek met andere menschen een zekere mate van opzet, waarbij zeer dikwijls niet de omgang zelf het doel is maar datgene wat achter den omgang ligt.

Naarmate het element vriendschap, behoefte aan beleving van liefde, behoefte om eigen nood te kunnen bespreken en te kunnen uitleven meer naar voren treedt, naar die mate krijgt ook de omgang zelve meer het karakter van een rechtstreeksche doelstelling. Ik kan zeggen dat ik met een vriend omga omdat mij den omgang met hem zonder meer een vreugde is. Daar toch dekken doelstelling (beleving van vriendschap en genegenheid) en omgang elkander vrijwel geheel. Maar iemand kan niet zeggen dat hij den omgang met een „zakenrelatie” die hij overigens „een vervelende kerel” vindt, zoekt om den omgang zelf; hij zoekt dien omgang vanwege het belang van zijn zaak, dat hij door dien omgang denkt te kunnen bevorderen.

Naarmate dus ons hart meer in den omgang betrokken is, dekt ook de doelstelling van den omgang beter dien omgang zelf; en naarmate ons hart minder in den eigenlijken omgang is betrokken, staat ook onze doelstelling verder van den omgang als zoodanig af.

Maar aangezien elke omgang een zekere doelstelling bij onszelf veronderstelt, is ook onze omgang onderworpen aan het zedelijk criterium. Onze omgang kan dus nooit iets neutraals zijn. Met onzen omgang doelen wij op iets; wij willen er iets mee bereiken; wij zoeken er iets in te beleven. Zelfs wanneer wij met menschen omgaan enkel en alleen omdat wij door een zekere conventie daartoe verplicht zijn, bedoelen wij met onzen omgang iets, al is het dan ook niet anders dan dit, dat we mee willen werken de conventie niet te breken, of wel dat wij onszelf willen vrijwaren voor de moeilijkheden die het breken met de conventie kan meebrengen.

Uit een en ander volgt dus dat de vraag naar het karakter van onzen omgang een vraag is, die wel degelijk principiële beteekenis heeft.

Niet minder belangrijk is de vraag, die samenhangt met de verhouding tusschen de doelstelling in den omgang en de omgangsmiddelen waardoor wij ons doel trachten te bereiken.

Niet alleen toch is het bij den omgang zoo, dat wij dikwijls een geheel andere doelstelling hebben dan uit het enkele feit van den omgang schijnt te volgen, maar ook zóó dat wij door de omgangsmiddelen meermalen pogen ons doel te bereiken terwijl deze middelen zelve een gansch anderen indruk maken dan hun ware karakter in verband met onze doelstelling is.

Hoeveel schijnbare hulpvaardigheid is niet geboren uit een poging het eigenbelang te dienen; hoeveel vormelijke vriendelijkheid is niet in wezen een listige houding om voor den ander onze heimelijke bedoelingen te verbergen?

Daarmede is al dadelijk een quaestie gesteld, die zich veel verder uitstrekt dan het eigenlijke begrip omgangsvormen. De quaestie namelijk van onze eerlijkheid ten opzichte van de omgangsmiddelen in hun verhouding eenzijdig tegenover onze doelstelling en anderzijds tegenover den indruk dien wij naar buiten willen maken. Maar ook hiermede is het vraagstuk van onzen omgang een zedelijk vraagstuk geworden. Ook op dit punt is de quaestie van het omgaan met elkander er eene die in rechtstreeks verband staat met de zedelijke tendenzen in heel onze levenshouding.